

VIỆN HÀN LÂM KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI VÙNG TRUNG BỘ

TẠP CHÍ

KHOA HỌC XÃ HỘI MIỀN TRUNG

Central Vietnamese Review of Social Sciences

06(80) 2022

ISSN 1859-2635

TỔNG BIÊN TẬP

TS. Hoàng Hồng Hiệp

HỘI ĐỒNG BIÊN TẬP

PGS.TS. Bùi Đức Hùng (Chủ tịch)
Viện Khoa học xã hội vùng Trung Bộ

GS.TS. Nguyễn Xuân Thắng
Ủy viên Bộ Chính trị
Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh

GS.TS. Nguyễn Chí Bền
Viện Văn hóa Nghệ thuật Việt Nam

GS.TS. Trần Thọ Đạt
Trường Đại học Kinh tế Quốc dân

GS.TS. Phạm Văn Đức
Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam

TS. Hoàng Hồng Hiệp
Viện Khoa học xã hội vùng Trung Bộ

GS.TS. Nguyễn Xuân Kính
Viện Nghiên cứu Văn hóa

GS.TS. Eric Iksoon Im University of Hawaii – Hilo, Hoa Kỳ
--

GS.TS. Đỗ Hoài Nam
Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam

GS.TS. Vũ Bằng Tâm
University of Hawaii – Hilo, Hoa Kỳ

GS.TS. Nguyễn Quang Thuấn
Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam

GS.TS. Trần Đăng Xuyên
Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

BIÊN TẬP TRỊ SỰ

ThS. Châu Ngọc Hòe
CN. Lưu Thị Diệu Hiền

C V R S S

Tạp chí Khoa học xã hội miền Trung

ISSN 1859 – 2635

Tạp chí ra 2 tháng 1 kỳ

Số 06 năm 2022

Năm thứ mười lăm

Mục lục

Kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam: Tư duy đột phá và sáng tạo của Đảng ta <i>Nguyễn Quang Bình</i>	3
Nhận thức và hành vi của người nội trợ trong giảm thiểu sử dụng túi nhựa dùng một lần: Nghiên cứu trường hợp các tỉnh duyên hải miền Trung <i>Lê Chí Công, Phan Nguyễn Hoài Nhã, Nguyễn Đức Tân, Lê Đức Tâm</i>	10
Phát triển ngành khai thác thủy sản thành phố Đà Nẵng <i>Hoàng Hồng Hiệp, Châu Ngọc Hòe</i>	19
Phát triển thương hiệu nước mắm của làng nghề truyền thống Nam Ô, thành phố Đà Nẵng <i>Phạm Quốc Trí</i>	27
Thực hiện chính sách phân loại chất thải rắn sinh hoạt tại nguồn trên địa bàn quận Hải Châu, thành phố Đà Nẵng: Thực trạng và một số vấn đề đặt ra <i>Vũ Thị Ngọc</i>	38
Tình hình thiên tai, dịch bệnh dưới triều Nguyễn (1802-1840) - khảo cứu qua Châu bản triều Nguyễn <i>Lê Thị Huyền</i>	48
Sự ảnh hưởng của trường phái kịch Aristote đến kịch Việt Nam 1945 – 1975 <i>Phạm Ngọc Hiền</i>	59
Đặc điểm cấu trúc - hình thái và ngữ nghĩa của thành ngữ tiếng Việt có từ “ăn” <i>Hoàng Thị Yến</i>	66

Giấy phép xuất bản số 104/GP – BTTTT cấp ngày 22 tháng 4 năm 2013

Chế bản điện tử tại Viện Khoa học xã hội vùng Trung Bộ; In 250 cuốn khổ 19 x 27cm; Số 06 năm 2022

In tại Công ty TNHH MTV In Tổng hợp Đà Nẵng

Số 2, Lý Thường Kiệt - P. Thạch Thang - Q. Hải Châu - TP. Đà Nẵng * ĐT: 0236.3821038; Nộp lưu chiều tháng 11/2022

Contents

Socialist-oriented market economy in Vietnam: Breakthrough and creative thinking of the Communist Party of Vietnam <i>Nguyen Quang Binh</i>	3
The perception and behaviors of housewives in reducing the use of single-use plastic bags: A case study of Central coastal provinces <i>Le Chi Cong, Phan Nguyen Hoai Nha, Nguyen Duc Tan, Le Duc Tam</i>	10
Fisheries in Da Nang city <i>Hoang Hong Hiep, Chau Ngoc Hoe</i>	19
Promoting the fish sauce brand name of Nam O traditional craft village in Da Nang <i>Pham Quoc Tri</i>	27
Classification of domestic solid waste at source in Hai Chau district, Da Nang city: The real situation and problems <i>Vu Thi Ngoc</i>	38
Natural disasters and epidemics under the Nguyen dynasty (1802-1840) – A study through the Nguyen dynasty's imperial archives <i>Le Thi Huyen</i>	48
The impact of Aristotelian dramas to Vietnamese dramas during 1945 – 1975 <i>Pham Ngoc Hien</i>	59
Structural - morphological and semantic features of Vietnamese idioms containing the word "eating" <i>Hoang Thi Yen</i>	66

Thực hiện chính sách phân loại chất thải rắn sinh hoạt tại nguồn trên địa bàn quận Hải Châu, thành phố Đà Nẵng: Thực trạng và một số vấn đề đặt ra

Vũ Thị Ngọc

Viện Khoa học xã hội vùng Trung Bộ

Email liên hệ: ngocvu1583@gmail.com

Tóm tắt: Thực hiện kế hoạch phân loại chất thải rắn sinh hoạt tại nguồn đến năm 2025 tại Quyết định số 1577/QĐ-UBND ngày 11/4/2019 của UBND thành phố Đà Nẵng, UBND quận Hải Châu đã triển khai hoạt động này trên toàn địa bàn 13 phường thuộc quận. Sử dụng dữ liệu thứ cấp của cơ quan quản lý nhà nước, kết quả phỏng vấn sâu cán bộ phụ trách môi trường địa phương và phỏng vấn 50 hộ gia đình trên địa bàn 2 phường Bình Thuận và Hòa Cường Bắc, nghiên cứu đã tìm thấy rằng, tỷ lệ số hộ gia đình và các chủ nguồn thải khác thực hiện việc phân loại chất thải rắn sinh hoạt là tương đối tốt. Tuy nhiên, vẫn tồn tại một số tồn tại, hạn chế nhất định gây cản trở việc thực hiện phân loại chất thải rắn sinh hoạt tại nguồn như: (1) Chính quyền thiếu biện pháp khen thưởng và xử phạt do thiếu hướng dẫn cụ thể từ các văn bản luật pháp của nhà nước; (2) Thiếu trang thiết bị, dụng cụ hỗ trợ phân loại và chuyển giao chất thải sau phân loại; (3) Phương thức tổ chức thu gom thiếu tính bền vững; (4) Thiếu cơ sở/doanh nghiệp phân loại và tái chế; (5) Áp lực xã hội đối với việc thực hiện phân loại của cư dân chưa thực sự cao.

Từ khóa: phân loại, chất thải rắn sinh hoạt, Hải Châu.

Classification of domestic solid waste at source in Hai Chau district, Da Nang city: The real situation and problems

Abstract: Pursuant to Decision No. 1577/QĐ-UBND dated April 11, 2019 of the People's Committee of Da Nang City on classifying domestic solid waste at source until 2025, Hai Chau district has executed this duty in all 13 wards of the district. Building on secondary data provided by state management agencies, in-depth interviews of local environmental officials and representatives of 50 households in 2 wards Binh Thuan and Hoa Cuong Bac, the research results show that the percentage of households and other waste generators has done the classification relatively well and seriously. However, there still exist certain limitations that hinder the classification at source such as: (1) Lack of rewards/encouragement and punishment measures due to the lack of detailed guidance from the state; (2) Lack of equipment and tools for enabling the classification and transfer of waste after being classified; (3) The unsustainable method of collection; (4) Lack of waste classifying and recycling facilities/enterprises; (5) Low social pressure on residents' classification.

Keywords: classification, domestic solid waste, Hai Chau.

Ngày nhận bài: 10/10/2022

Ngày duyệt đăng: 05/12/2022

1. Đặt vấn đề

Với tốc độ đô thị hóa và phát triển kinh tế nhanh chóng ở Việt Nam trong những thập kỷ gần đây, chất thải rắn đô thị đã trở thành một vấn đề rất được quan tâm, đặc biệt trong bối

cảnh lượng chất thải ra môi trường hàng năm gia tăng rất nhanh, trong khi đó phương pháp xử lý chủ yếu hiện nay vẫn là chôn lấp. Nhiều khu vực đô thị ở Việt Nam hiện nay đang bị “bao vây” bởi rác thải và chúng trở thành mối nguy hại đối với môi trường và sức khỏe con người. Để đối phó với vấn đề này, một trong những giải pháp quan trọng được quan tâm thực hiện đó là thúc đẩy phân loại chất thải rắn tại nguồn. Điều này được thể hiện trong Chiến lược quốc gia về quản lý tổng hợp chất thải rắn đến năm 2025, tầm nhìn 2050 và gần nhất là Luật Bảo vệ môi trường năm 2020.

Đà Nẵng là đô thị trung tâm ở khu vực miền Trung. Trong quá trình phát triển, chính quyền thành phố Đà Nẵng đã rất quan tâm đến các vấn đề môi trường nói chung và vấn đề quản lý chất thải rắn nói riêng, với nhiều chính sách được ban hành, đặc biệt là Đề án “xây dựng Đà Nẵng – thành phố môi trường”. Từ những năm 2017 - 2018, thành phố đã triển khai thí điểm thực hiện phân loại chất thải rắn tại nguồn với sự tài trợ của Cơ quan Hợp tác quốc tế Nhật Bản (JICA) tại 2 phường Thuận Phước và Thạch Thang, thuộc quận Hải Châu. Năm 2018-2019, thành phố tiếp tục triển khai thí điểm phân loại chất thải rắn sinh hoạt (CTRSH) tại nguồn tại 2 phường của quận Thanh Khê. Để triển khai rộng rãi thực hiện phân loại chất thải rắn tại nguồn đến năm 2025, thành phố Đà Nẵng đã ban hành kế hoạch 1577/KH-UBND ngày 11 tháng 4 năm 2019.

Quận Hải Châu có 13 phường, tổng diện tích tự nhiên 2.328,95 ha, dân số 207.849 người (UBND quận Hải Châu, 2021). Từ khi triển khai thí điểm từ năm 2017 cho đến nay, 13/13 phường trên địa bàn quận đã xây dựng được phương án, thống nhất mô hình phân loại, thu gom, vận chuyển đối với các nhóm rác (UBND quận Hải Châu, 2021). Về công tác tuyên truyền nâng cao nhận thức, tất cả các phường trên địa bàn quận đã huy động sự tham gia rộng rãi của tất cả các tổ chức, đoàn thể địa phương như UBND phường, Hội Phụ nữ, Đoàn thanh niên, Hội Cựu chiến binh, các tổ dân phố. Nhờ vậy, nhận thức của người dân về phân loại chất thải rắn tại nguồn đã được nâng cao đáng kể, từ đó việc thực hiện phân loại cũng diễn ra rộng rãi ở các hộ gia đình, các cơ sở kinh doanh, trường học, cơ sở y tế,...

Dựa trên nguồn dữ liệu thứ cấp được cung cấp bởi các cơ quan quản lý nhà nước, dữ liệu phỏng vấn sâu cán bộ quản lý địa phương và điều tra khảo sát người dân địa phương tại hai phường Hòa Cường Bắc và Bình Thuận, bài viết tập trung làm rõ tình hình thực hiện và các vấn đề đặt ra đối với việc thực hiện phân loại CTRSH tại nguồn trên địa bàn quận Hải Châu, thành phố Đà Nẵng. Các đối tượng cung cấp thông tin chính cho nghiên cứu này gồm: (1) Nhóm cung cấp thông tin thứ nhất: 01 người phụ trách về quản lý môi trường cấp quận, 02 người phụ trách về quản lý môi trường cấp phường ở 2 phường Hòa Cường Bắc và Bình Thuận, 02 tổ trưởng tổ dân phố ở 2 phường gồm tổ dân phố 53 phường Hòa Cường Bắc và tổ dân phố 14 phường Bình Thuận; (2) Nhóm cung cấp thông tin thứ hai: người dân thuộc 2 tổ dân phố thuộc phường Hòa Cường Bắc và Bình Thuận, mỗi tổ dân phố chọn 25 đại diện hộ gia đình. Ngoài ra, chúng tôi cũng thu thập thêm thông tin từ đại diện các hội, đoàn thể tổ dân phố thuộc 2 tổ dân phố trên.

2. Tình hình xây dựng và ban hành chính sách phân loại chất thải rắn sinh hoạt tại nguồn trên địa bàn quận Hải Châu

Với sự tài trợ của Cơ quan Hợp tác quốc tế Nhật Bản (JICA), tháng 8/2017 UBND thành phố Đà Nẵng đã phê duyệt kế hoạch triển khai thực hiện thí điểm phân loại rác tại nguồn giai đoạn 2017-2018 tại 2 phường của quận Hải Châu là Thuận Phước và Thạch Thang. Phân loại chất thải trong giai đoạn này chủ yếu tập trung vào phân loại rác thải tài nguyên, theo đó rác

tài nguyên được phân làm 3 loại: nhựa (chai nước, hộp nhựa,...), kim loại (lon bia, lon sữa,...) và giấy (thùng carton, giấy báo cũ,...). Trên cơ sở những kết quả từ các dự án thí điểm triển khai phân loại chất thải do JICA tài trợ, đến năm 2019 thành phố Đà Nẵng đã ban hành Kế hoạch triển khai phân loại chất thải rắn sinh hoạt tại nguồn trên địa bàn thành phố Đà Nẵng đến năm 2025 theo Quyết định số 1577/QĐ-UBND ngày 11/4/2019. Theo kế hoạch này, các nhóm CTRSH được phân loại gồm: (1) CTRSH tái chế, tái sử dụng, gồm các thành phần: giấy các loại, nhựa các loại, kim loại các loại; (2) CTRSH có thành phần nguy hại gồm các thành phần: Pin, ác qui, bóng đèn, mạch điện hỏng,...; (3) CTRSH có kích thước cống kênh và chất thải vật liệu xây dựng; (4) CTRSH còn lại từ sinh hoạt, nấu ăn: rau, củ, quả thải bỏ, đồ ăn thừa hư hỏng, các loại khác,...

Triển khai Kế hoạch phân loại CTRSH tại nguồn đến năm 2025 và các kế hoạch triển khai phân loại hàng năm của UBND thành phố Đà Nẵng, quận Hải Châu đã tiến hành khảo sát, xây dựng và ban hành kế hoạch triển khai phân loại CTRSH tại nguồn hàng năm của quận gồm: Kế hoạch số 52/KH-UBND ngày 18/03/2019, Kế hoạch số 188/KH-UBND ngày 09/12/2019, Kế hoạch số 188/KH-UBND ngày 31/3/2022. Theo đó, năm 2019 quận Hải Châu thực hiện phân loại CTRSH thành 3 loại gồm: CTRSH tái chế, tái sử dụng; CTRSH nguy hại; và CTRSH còn lại. Từ năm 2020 đến nay, phương thức phân loại được điều chỉnh thành 4 nhóm, ngoài 3 nhóm cũ đã triển khai, một nhóm nữa được thêm vào đó là nhóm CTRSH xây dựng và rác cống kênh. Đến nay, 13/13 phường trên địa bàn quận đã xây dựng và thống nhất mô hình phân loại, thu gom, vận chuyển đối với các nhóm rác sau phân loại. Các nhóm CTRSH được phân loại trên địa bàn quận tuân thủ theo các nhóm phân loại của thành phố Đà Nẵng bao gồm 4 nhóm: CTRSH tái chế, tái sử dụng; CTRSH nguy hại; CTRSH có kích thước lớn, cống kênh và chất thải rắn xây dựng; CTRSH còn lại. Về phương thức tổ chức phân loại, thu gom CTRSH áp dụng nhiều mô hình khác nhau phù hợp với đặc điểm của từng phường trên địa bàn quận. Theo UBND quận Hải Châu (2019, 2022), các phương thức và mô hình thu gom hiện nay như sau:

- Đối với nhóm CTRSH tái chế: Tùy thuộc điều kiện triển khai tại mỗi khu vực dân cư, UBND phường quyết định phương thức tổ chức phân loại, thu gom CTRSH tại nguồn với các mô hình khuyến khích lựa chọn như sau:

- + Mô hình RTC1-HĐT (Hội, đoàn thể phường, khu dân cư): (1) Chủ nguồn thải/Hộ gia đình thực hiện phân loại, lưu giữ - (2) Hội đoàn thể phường, khu dân cư tổ chức thu gom định kỳ (tối thiểu 01 lần/tuần) - (3) Doanh nghiệp/Tổ chức thu mua RTC được chọn thực hiện thu gom định kỳ.

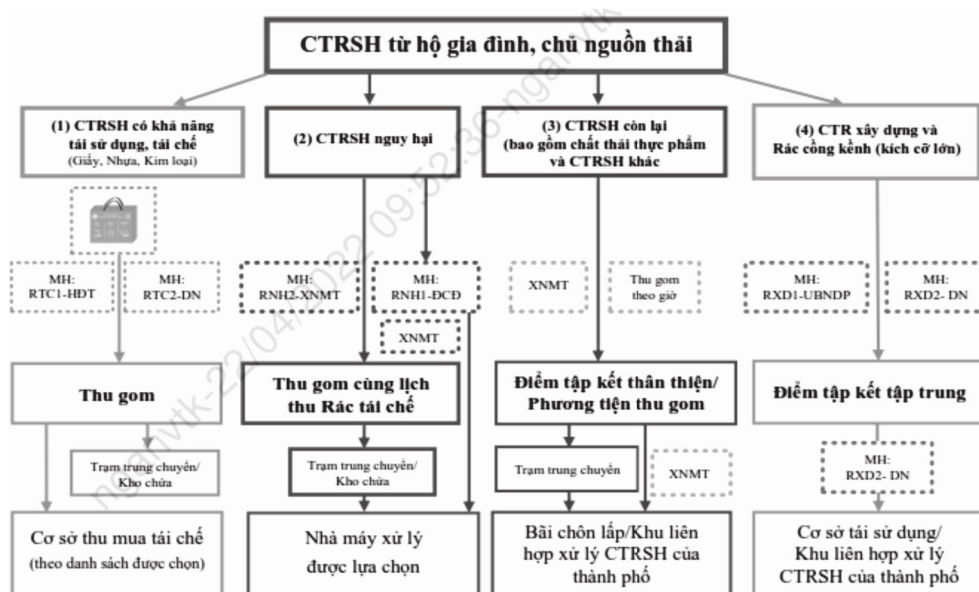
- + Mô hình RTC2-DN (Doanh nghiệp hoặc đơn vị/tổ chức thu gom được chọn): (1) Chủ nguồn thải/Hộ gia đình thực hiện phân loại, lưu giữ - (2) Doanh nghiệp/Đơn vị tổ chức thu gom RTC được chọn thực hiện thu gom (tách riêng hoàn toàn với rác sinh hoạt còn lại, tần suất thu gom ít nhất 01 lần/tuần) - (3) Đơn vị tổ chức thu gom hợp đồng mua bán RTC với doanh nghiệp thu mua/vận chuyển tái chế.

- Đối với nhóm CTRSH nguy hại (RNH): UBND phường triển khai tuyên truyền, vận động hộ gia đình đồng thời thực hiện theo 02 mô hình như sau:

- + Mô hình RNH1-ĐCĐ (Điểm thu gom RNH cố định tại mỗi phường): (1) Hộ gia đình thực hiện phân loại, lưu giữ RNH phù hợp - (2) Định kỳ mang RNH đến các điểm có bố trí thùng chứa chuyên dụng đối với RNH phường đã được quy định - (3) Nhà thầu cung cấp dịch vụ vệ sinh môi trường trên địa bàn quận tiến hành vận chuyển, xử lý theo quy định RNH.

+ Mô hình RNH2-XNMT (RNH do Nhà thầu cung cấp dịch vụ vệ sinh môi trường được lựa chọn thực hiện): Kết hợp thu gom cùng với nhóm RTC nếu cùng là đơn vị thu gom và có chức năng thu gom RNH: (1) Hộ gia đình thực hiện phân loại, lưu giữ RNH phù hợp - (2) Đơn vị tổ chức thu gom RNH được chọn thực hiện thu gom và lưu trữ theo lịch trình RTC - (3) Nhà thầu cung cấp dịch vụ vệ sinh môi trường trên địa bàn quận tiến hành vận chuyển, xử lý theo quy định RNH.

Sơ đồ 1. Phương thức tổ chức thu gom, phân loại CTRSH trên địa bàn quận Hải Châu

(Nguồn: UBND quận Hải Châu, 2022)

- Đối với nhóm chất thải rắn xây dựng và chất thải rắn kích cỡ lớn (RXD): Căn cứ theo nhu cầu phát sinh, UBND các phường xác định các vị trí tập kết đối với RXD, huy động sự tham gia của các doanh nghiệp, triển khai đồng thời theo 02 mô hình RXD tại từng địa bàn như sau:

+ Mô hình RXD1-UBNDP: (1) UBND phường thông báo định kỳ về thời gian, địa điểm việc tổ chức thu gom RXD và là đầu mối triển khai - (2) Nhà thầu cung cấp dịch vụ vệ sinh môi trường trên địa bàn quận/đơn vị dịch vụ có chức năng thực hiện thu gom, vận chuyển và xử lý.

+ Mô hình RXD2-DN: (1) Chủ nguồn thải/Hộ gia đình liên hệ trực tiếp với Nhà thầu cung cấp dịch vụ vệ sinh môi trường trên địa bàn quận/đơn vị dịch vụ có chức năng để thực hiện thu gom, vận chuyển và xử lý theo quy định - (2) Nhà thầu cung cấp dịch vụ vệ sinh môi trường trên địa bàn quận thực hiện vận chuyển về khu vực tập kết để tái sử dụng/xử lý.

- Đối với nhóm CTRSH còn lại (bao gồm chất thải thực phẩm và chất thải rắn sinh hoạt khác): Quy trình thực hiện thu gom, vận chuyển chất thải rắn sinh hoạt theo Phương án thu gom, vận chuyển rác thải sinh hoạt UBND quận phê duyệt.

3. Thực trạng thực hiện các chính sách phân loại chất thải rắn sinh hoạt tại nguồn trên địa bàn quận Hải Châu

3.1. Tình hình thực hiện các chính sách phân loại chất thải rắn sinh hoạt tại nguồn

Trải qua giai đoạn thực hiện thí điểm phân loại CTRSH, từ năm 2019 chính sách phân loại CTRSH được chính thức triển khai rộng rãi trên toàn địa bàn quận Hải Châu. Để thực hiện hiệu

quả chính sách mới về phân loại CTRSH tại nguồn, chính quyền quận và các phường trên địa bàn Hải Châu đã thực hiện nhiều biện pháp, cụ thể như sau:

- *Công khai chính sách phân loại CTRSH tại nguồn*: Chính sách phân loại CTRSH tại nguồn được triển khai rộng rãi trên địa bàn quận được bắt đầu vào năm 2019 khi thành phố Đà Nẵng công bố “Kế hoạch triển khai phân loại CTRSH tại nguồn đến năm 2025”. Các tờ rơi, pano, áp phích, video quảng cáo, tin bài về phân loại CTRSH tại nguồn được đưa lên các phương tiện truyền thông khác nhau như phát thanh, truyền hình, tạp chí điện tử, internet,... Theo UBND quận Hải Châu (2021), tính từ tháng 6/2019 đến tháng 9/2021 toàn quận đã đưa 771 tin bài truyền thanh/truyền hình với 360 lượt người tham gia về phân loại CTRSH tại nguồn. Quận Hải Châu đã tổ chức Hội nghị triển khai phân loại CTRSH tại nguồn đến toàn thể cán bộ chủ chốt, phân công trách nhiệm cho các phòng, ban, ngành liên quan, hướng dẫn và hỗ trợ cho UBND các phường về thực hiện phân loại CTRSH. Tại địa bàn mỗi phường, hàng năm tổ chức các đợt lễ phát động triển khai phân loại CTRSH tại nguồn để cán bộ và người dân địa phương nắm được thông tin về chủ trương, chính sách. Từ tháng 6/2019 đến tháng 9/2021 toàn quận đã thực hiện 52 lễ phát động với 13.122 lượt người tham dự ở cấp phường.

- *Tập huấn, đào tạo phân loại CTRSH tại nguồn cho các khu dân cư*: UBND quận (chủ chốt là phòng Tài Nguyên và Môi trường) phối hợp với Ban tuyên giáo Quận ủy, Ủy ban Mặt trận tổ quốc Việt Nam và Hội Liên hiệp Phụ nữ quận tổ chức các lớp tập huấn, truyền thông cấp quận về phân loại CTRSH tại nguồn cho cán bộ các ban, ngành, đoàn thể cấp quận và cấp phường. Các Hội, đoàn thể cấp phường triển khai tập huấn, tuyên truyền về phân loại CTRSH tại nguồn cho các thành viên của các tổ chức, đoàn thể chính trị - xã hội trên địa bàn mỗi phường như: Hội Cựu chiến binh, Hội Phụ nữ, Đoàn Thanh Niên, cán bộ Tổ dân phố. Sau đó, các thành viên tình nguyện của các tổ chức, đoàn thể này sẽ hướng dẫn lại cách thức phân loại tới người dân của các tổ dân phố để người dân có thể thực hiện phân loại một cách chính xác. Báo cáo kết quả 2 năm thực hiện phân loại CTRSH tại nguồn từ tháng 6/2019 đến tháng 9/2021 của UBND quận Hải Châu cho thấy, quận đã tổ chức 8 lớp tập huấn, truyền thông với sự tham gia của 1.040 lượt người tham dự, các phường đã tổ chức 274 lớp tập huấn, đào tạo với 16.796 lượt người tham dự (UBND quận Hải Châu, 2021).

- *Giáo dục học đường*: Phòng Giáo dục – Đào tạo quận, các trường học trên địa bàn quận được yêu cầu phối hợp với phòng Tài Nguyên Môi trường triển khai tuyên truyền, hướng dẫn phân loại CTRSH tại nguồn thông qua lồng ghép giáo dục truyền thông về phân loại qua các hoạt động chính khóa và ngoại khóa, các phong trào thi đua tại các trường học.

- *Tổ chức các hội thi, cuộc thi về phân loại CTRSH tại nguồn*: Tùy theo đặc điểm từng phường, các phường tiến hành tổ chức các hội thi, cuộc thi về phân loại CTRSH để nâng cao nhận thức, thúc đẩy hành vi phân loại rác của các cá nhân, hộ gia đình, các cơ sở kinh doanh - dịch vụ, các cơ sở y tế và các cơ sở giáo dục - đào tạo. Ví dụ, Ủy ban Mặt trận tổ quốc Việt Nam phường và các Hội đoàn thể phường Hải Châu II đã phối hợp tổ chức “Ngày hội phân loại và thu đổi rác tài nguyên” vào ngày 16/6/2019. Đây là hoạt động tuyên truyền nhằm nâng cao nhận thức người dân về phân loại rác thải, tái sử dụng tài nguyên và bảo vệ môi trường. Tính đến tháng 9/2021 toàn quận đã tổ chức 87 hội thi, cuộc thi với 6.682 lượt người tham dự (UBND quận Hải Châu, 2021).

- *Cấp phát trang, thiết bị dụng cụ phục vụ công tác tuyên truyền và phân loại CTRSH*: để triển khai thực hiện phân loại CTRSH tại nguồn, quận Hải Châu đã tổ chức cấp phát các trang thiết

bị, dụng cụ phục vụ công tác tuyên truyền và phân loại CTRSH từ nguồn hỗ trợ của thành phố và nguồn huy động xã hội hóa cho 13 phường trên địa bàn gồm: Tờ dán hướng dẫn phân loại CTRSH hỗ trợ cho hộ gia đình, túi đựng rác tái chế hỗ trợ cho các hộ gia đình; sổ tay, sổ ghi chép cấp cho cán bộ dân phố hoặc các hội, đoàn thể tổ dân phố; bảng hướng dẫn trực quan đặt tại một số điểm công cộng; thùng rác 2 ngăn, 3 ngăn để đặt trên đường phố và một số cơ quan, xe 3 ngăn rác tài nguyên. Từ tháng 6/2019 đến tháng 9/2021, UBND quận Hải Châu đã cấp phát 45.562 tờ dán hướng dẫn, 45.678 túi đựng rác tái chế, 2.007 sổ tay, 1.421 sổ tay ghi chép, 48 bảng hướng dẫn trực quan, 43 thùng đựng rác nguy hại, thùng 99 thùng rác 2 ngăn đường phố, 88 thùng rác 3 ngăn cơ quan, 60 xe 3 ngăn rác tài nguyên (UBND quận Hải Châu, 2021).

- *Khen thưởng, khuyến khích đối với cơ quan, hộ gia đình tích cực thực hiện phân loại CTRSH tại nguồn*: Cho đến nay, chính quyền quận Hải Châu chưa có chính sách cụ thể về khen thưởng, khuyến khích cho việc thực hiện phân loại CTRSH. Tuy nhiên, trong kế hoạch mới ban hành năm 2022, UBND quận đã giao phòng Nội vụ nghiên cứu các hình thức khen thưởng để khuyến khích, động viên và nâng cao ý thức, trách nhiệm của cộng đồng (UBND quận Hải Châu, 2022).

3.2. Kết quả thực hiện chính sách phân loại chất thải rắn sinh hoạt tại nguồn

Báo cáo kết quả 2 năm thực hiện phân loại CTRSH tại nguồn từ tháng 6/2019 đến tháng 9/2021 của UBND quận Hải Châu cho thấy, việc thực hiện phân loại đã đạt được nhiều kết quả khả quan: (1) Tất cả các phường trên địa bàn quận đã xây dựng và thống nhất mô hình phân loại, thu gom, vận chuyển đối với các nhóm rác sau phân loại; (2) Các hộ gia đình và các chủ nguồn thải khác đã thực hiện phân loại CTRSH tại nguồn, tỷ lệ số hộ thực hiện đạt 93,3%, số tổ dân phố thực hiện thường xuyên đạt 97,36%, số cơ sở sản xuất kinh doanh – dịch vụ thực hiện chiếm 82,5%, số trường học và cơ sở khám chữa bệnh thực hiện đạt 100%; (3) Các nhóm CTRSH được phân loại tương đối khả quan với tổng khối lượng rác tái chế (RTC) thu được thông qua các hội, đoàn thể địa phương là 753.196 kg (số tiền thu về là 2.049.029.000 đồng), tổng khối lượng rác nguy hại (RNH) thu được là 789,3 kg pin và 545 bóng đèn; rác xây dựng và rác kích thước lớn thu được 7.873 m³ (UBND quận Hải Châu, 2021).

Kết quả khảo sát các hộ gia đình trên địa bàn 2 tổ dân phố thuộc 2 phường Hòa Cường Bắc và Bình Thuận vào tháng 8 năm 2022 cho thấy, khoảng 82% số hộ được khảo sát đã thực hiện phân loại CTRSH, 18% số hộ còn lại chưa thực hiện phân loại. Trong đó, việc thực hiện tách riêng CTRSH tại hộ gia đình thể hiện tốt nhất ở khâu thực hiện tách riêng các chất thải rắn thuộc nhóm có khả năng tái chế, tái sử dụng với 82% số hộ đã thực hiện. Đối với nhóm CTRSH nguy hại, số hộ gia đình thực hiện việc tách riêng các CTR thuộc nhóm này thấp hơn ở nhóm CTRSH tái chế với 62% số hộ đã thực hiện, vẫn còn nhiều hộ gia đình chưa thực hiện tách riêng nhóm CTR này ra khỏi CTRSH thông thường, chiếm tỷ lệ 38%.

Báo cáo của UBND quận Hải Châu năm 2021 cho thấy, kết quả thực hiện chính sách phân loại CTRSH tại nguồn của hộ gia đình và các chủ nguồn thải khác là rất tốt với tỷ lệ thực hiện phân loại cao. Kết quả khảo sát hộ gia đình cho thấy, mặc dù kết quả thực hiện phân loại CTRSH tại nguồn của hộ gia đình trên địa bàn quận là tương đối tốt nhưng tỷ lệ số hộ thực hiện thấp hơn đáng kể so số liệu báo cáo của chính quyền quận.

4. Những yếu tố ảnh hưởng đến thực hiện chính sách phân loại chất thải rắn sinh hoạt tại nguồn trên địa bàn quận Hải Châu

Tham gia thực hiện chính sách phân loại CTRSH tại nguồn trên địa bàn quận Hải Châu có nhiều chủ thể khác nhau gồm: (1) Chính quyền các cấp địa phương; (2) Đơn vị thu gom, vận

chuyển CTRSH và cơ sở/doanh nghiệp thu gom phế liệu; (3) Các hội, đoàn thể địa phương; (4) Hộ gia đình và các chủ nguồn thải khác. Với những vai trò khác nhau trong các khâu thực hiện chính sách phân loại CTRSH tại nguồn, các yếu tố thuộc về các chủ thể này đều có ảnh hưởng đến kết quả thực hiện chính sách.

Theo Tang và cộng sự (2022), các yếu tố thuộc về chính quyền địa phương có ảnh hưởng đến việc thực hiện phân loại của hộ gia đình gồm: việc công khai, phổ biến và giáo dục chính sách phân loại CTRSH tại nguồn; tiêu chuẩn phân loại các nhóm CTRSH; các biện pháp khen thưởng và xử phạt. Kết quả khảo sát hộ gia đình ở 2 tổ dân phố thuộc phường Hòa Cường Bắc và Bình Thuận cho thấy, công khai, phổ biến và giáo dục chính sách phân loại CTRSH tại nguồn và tiêu chuẩn phân loại các nhóm CTRSH là 2 yếu tố có tác động tích cực góp phần thúc đẩy hộ gia đình thực hiện phân loại, ngược lại việc thiếu các biện pháp khen thưởng và xử phạt phần nào khiến cho các hộ gia đình chưa tích cực thực hiện phân loại CTRSH.

“về bị phạt thì cô thấy có ai bị phạt đâu, nhà nào không làm cũng đâu có bị phạt gì. Phải nên có xử phạt để bắt buộc thực hiện chứ cứ kiểu như phát động phong trào, ai muốn thì họ làm, không muốn thì họ thôi ... thế thì nhiều nhà họ không làm đâu”(Nữ, 54 tuổi, phường Bình Thuận).

Việc thực hiện phân loại CTRSH của hộ gia đình và các chủ nguồn thải khác có tốt hay không không chỉ phụ thuộc vào việc thực hiện phân loại tại hộ gia đình mà còn cả khâu đầu ra cho các nhóm CTRSH sau phân loại. Đảm bảo khâu đầu ra là vai trò của hệ thống thu gom, vận chuyển, xử lý và tái chế chất thải. Các yếu tố trong hệ thống thu gom, vận chuyển, xử lý và tái chế chất thải sau phân loại có ảnh hưởng bao gồm: các trang thiết bị, dụng cụ hỗ trợ phân loại và chuyển giao chất thải; phương thức tổ chức thu gom; cơ sở/doanh nghiệp thu gom, vận chuyển, xử lý và tái chế. Theo đánh giá của các hộ gia đình được khảo sát, cả 3 yếu tố này đều chưa hỗ trợ tốt cho việc phân loại và chuyển giao các nhóm CTRSH sau phân loại đúng quy trình. Trang thiết bị, dụng cụ hỗ trợ phân loại và chuyển giao chất thải sau phân loại còn hạn chế; phương thức thu gom CTRSH tái chế thông qua hội, đoàn thể địa phương chỉ là giải pháp tạm thời, thiếu tính bền vững lâu dài; thiếu cơ sở/doanh nghiệp phân loại và tái chế chất thải là hạn chế lớn làm giảm đi mức độ nhiệt tình tham gia hoạt động phân loại rác của hộ gia đình.

Các yếu tố về nhân khẩu xã hội học và các yếu tố trong cấu trúc tâm lý hành vi cá nhân có thể có ảnh hưởng đến hoạt động phân loại CTRSH của hộ gia đình. Trong nghiên cứu này, chúng tôi chỉ tập trung phân tích ảnh hưởng từ các yếu tố trong cấu trúc tâm lý hành vi bao gồm: chuẩn mực chủ quan, kiến thức môi trường và thái độ môi trường đối với hoạt động phân loại CTRSH. Kết quả khảo sát cho thấy, kiến thức môi trường liên quan đến phân loại CTRSH của người trả lời tốt với 100% người trả lời biết cách tách các loại rác thải gia đình khác nhau đúng cách. Tương tự như vậy, thái độ môi trường của họ cũng rất tốt với 100% người trả lời cho rằng rác thải nên được phân loại, việc thực hiện phân loại rác là tốt cho môi trường và xã hội và 86% người trả lời cho rằng phân loại rác thải là trách nhiệm của gia đình, cá nhân. Chuẩn mực chủ quan đề cập đến ảnh hưởng của áp lực xã hội bên ngoài lên hành vi cụ thể của mỗi cá nhân (McEachan R.R.C và cộng sự, 2011; dẫn theo Đình Trần Việt Hoàng và cộng sự, 2022). Đối với hành vi phân loại rác, chuẩn mực chủ quan của cá nhân đề cập đến cảm nhận của cá nhân đó về áp lực từ hành vi phân loại rác của những người xung quanh. Kết quả khảo sát ở 2 tổ dân phố cho thấy, 68% người trả lời cho rằng phần lớn mọi người xung quanh họ đã thực hiện phân loại rác, còn lại 32% cho rằng có người thực hiện nhưng chưa nhiều, không có người trả lời nào cho rằng toàn bộ những người xung quanh họ đều thực hiện hoặc không thực hiện. Như vậy, có thể thấy rằng cả 3 yếu tố đều có tác động tích cực thúc đẩy thực

hiện phân loại CTRSH của hộ gia đình, tuy nhiên áp lực xã hội đối với việc thực hiện phân loại CTRSH chưa thực sự cao khiến cho một số hộ gia đình vẫn chưa thoát khỏi “tính ỉ” trong thực hiện phân loại rác hoặc có thực hiện phân loại CTRSH nhưng chưa thực hiện đầy đủ các nhóm và chuyển giao đúng cách theo hướng dẫn của chính quyền địa phương.

5. Một số vấn đề đặt ra trong thực hiện chính sách phân loại chất thải rắn sinh hoạt tại nguồn trên địa bàn quận Hải Châu

Thứ nhất, chính quyền địa phương thiếu các biện pháp xử phạt đối với hành vi không thực hiện phân loại CTRSH tại nguồn. Điều này xuất phát chủ yếu từ sự chưa hoàn thiện của Luật và các quy định hướng dẫn liên quan đến phân loại CTRSH tại nguồn. Hình thức khuyến khích hiện nay đang áp dụng trên địa bàn quận Hải Châu chủ yếu chỉ trong việc thu đổi rác tài nguyên, rác nguy hại của các hộ gia đình lấy các sản phẩm thiết yếu như dầu ăn, cây xanh, giỏ nhựa,... và nó chủ yếu mang tính chất tuyên truyền về phân loại CTRSH, chưa thực sự tạo được động lực thúc đẩy các HGD thực hiện phân loại CTRSH vì không có kinh phí để tổ chức thường xuyên. Về biện pháp xử phạt, việc xác lập ra các biện pháp này đối với hành vi không thực hiện phân loại hoặc phân loại không đúng cách CTRSH ở cấp địa phương phụ thuộc vào các qui định của Luật pháp và các hướng dẫn thực hiện do nhà nước ban hành. Theo Luật Bảo vệ môi trường 2020, đến thời điểm hiện nay đã phải tiến hành thu gom và phân loại rác thải rắn sinh hoạt, nhưng trong thực tế Bộ Tài nguyên và Môi trường chưa ban hành được văn bản hướng dẫn phân loại (Minh Hùng, 2022). Nghị định số 45/2022/NĐ-CP của Chính phủ được ban hành vào tháng 8 năm 2022 có qui định về xử phạt đối với hành vi không thực hiện phân loại rác, tuy vậy cũng rất khó đưa vào áp dụng khi chưa có văn bản hướng dẫn phân loại rác từ phía Bộ Tài nguyên và Môi trường. Những bất cập này khiến chính quyền địa phương chưa có hướng dẫn cụ thể để xử phạt hộ gia đình và các chủ nguồn thải khác không thực hiện phân loại CTRSH tại nguồn. Đây là nguyên nhân khiến cho các hộ dân chưa cảm nhận được các khuyến khích và các áp lực bị xử phạt khi thực hiện hoặc không thực hiện phân loại rác.

Thứ hai, sự hạn chế trong cung cấp các trang thiết bị, dụng cụ hỗ trợ phân loại phần nào đã làm giảm sự nhiệt tình tham gia phân loại rác của người dân. Theo Tang và cộng sự (2022), các phương tiện hỗ trợ phân loại đóng một vai trò tích cực trong việc thúc đẩy hành vi phân loại rác gia đình của cư dân. Khi các trang thiết bị, phương tiện hỗ trợ càng đầy đủ và tính tiện lợi càng cao, người dân càng có nhiều khả năng tham gia vào các hoạt động phân loại rác hộ gia đình. Kết quả khảo sát cho thấy chỉ có 22% số hộ gia đình có nhận được tờ dán hướng dẫn phân loại chất thải, 20% số hộ có được hỗ trợ túi đựng rác tái chế. Thùng đựng rác tái chế và rác nguy hại là những trang thiết bị cần thiết cho chuyển giao CTRSH, tuy vậy kết quả khảo sát cho thấy 88% người trả lời cho rằng các trang thiết bị này chưa đáp ứng cho việc chuyển giao chất thải. Điều này trở thành yếu tố làm giảm đi sự tích cực trong việc thực hiện phân loại rác của các hộ gia đình.

Thứ ba, phương thức thu gom các nhóm CTRSH sau phân loại của hộ dân hiện nay chưa mang tính bền vững khi sử dụng mô hình thu gom CTRSH tái chế thông qua hội, đoàn thể địa phương. Mô hình này chỉ phù hợp trong giai đoạn phát triển phong trào thực hiện phân loại rác, không phù hợp thực hiện lâu dài bởi đây là việc kiêm nhiệm của các thành viên hội đoàn thể, không có phụ cấp hoặc nếu có tiền hỗ trợ cũng không đáng kể, do đó rất khó để duy trì hoạt động lâu dài, bền vững.

“Hồi trước phụ nữ tổ mình cũng có thu gom rác tái chế để bán nhưng sau thì để họ tự dón bán rồi nộp vô quỹ của phụ nữ để hỗ trợ cho anh chị em phụ nữ nghèo.... Việc này mình làm phong

trào thì được chứ về lâu về dài thì cũng khó... Em cứ nghĩ đi cứ mỗi lần xách cái giỏ đi xin mấy cái lon, mấy cái chai thì nó cũng không hay lắm... còn nếu mà để cái lồng cho họ tự bỏ thì mình phải có người quản lý chứ, không trông coi thì mấy người chai bao người ta lấy liền..." (Nữ, 48 tuổi, phường Bình Thuận).

Thứ tư, việc thiếu các cơ sở/doanh nghiệp phân loại và tái chế chất thải trên địa bàn cũng góp phần giảm đi sự nhiệt tình tham gia phân loại rác của các hộ dân. Cho đến nay, việc thu gom CTRSH trên địa bàn quận Hải Châu do Công ty cổ phần Môi trường đô thị Đà Nẵng thực hiện và công ty này chưa có các trang thiết bị phân loại rác, đồng thời cũng chưa thực hiện phân loại rác sau khi thu gom từ các chủ nguồn thải, có chăng một số công nhân vệ sinh môi trường tự ý thực hiện phân loại rác khi thu gom từ hộ gia đình. Đối với việc thu gom CTRSH thông thường, công ty này đáp ứng tương đối tốt, tuy nhiên thỉnh thoảng vẫn xảy ra tình trạng ùn ứ rác thải do không thu gom kịp thời làm giảm mỹ quan đô thị và phát sinh ô nhiễm môi trường tạm thời tại hộ gia đình, cá nhân và các điểm tập kết CTRSH. Thông thường, nếu người dân nhận thấy CTRSH của họ đã được phân loại mà không được thu gom, xử lý kịp thời và đúng cách, họ sẽ không còn nhiệt tình, hăng hái trong việc tiếp tục thực hiện phân loại tại hộ gia đình (Tang và cộng sự, 2022).

Thứ năm, mặc dù nhận thức và thái độ môi trường của phần lớn hộ dân là tốt nhưng cảm nhận về áp lực xã hội đối với việc phân loại rác trong hộ chưa thực sự cao, do đó chưa tạo được động lực mạnh mẽ thúc đẩy họ tham gia vào hoạt động phân loại. Cảm nhận về áp lực xã hội liên quan đến độ phổ biến của chính sách và tỷ lệ người tuân thủ chính sách. Chính sách phổ biến càng rộng rãi và tỷ lệ người tuân thủ càng nhiều thì càng tạo áp lực buộc các hộ dân phải hành động phân loại rác.

6. Kết luận

Trong thời gian gần đây, việc triển khai thực hiện chính sách phân loại CTRSH tại nguồn tại quận Hải Châu đã đạt được nhiều kết quả tích cực, trong đó tỷ lệ hộ gia đình thực hành tốt việc phân loại CTRSH chiếm tỷ lệ tương đối cao. Tuy nhiên, trong quá trình thực hiện chính sách vẫn còn những hạn chế, bất cập: (1) Chính quyền thiếu biện pháp khen thưởng và xử phạt do thiếu hướng dẫn cụ thể từ các văn bản pháp luật của nhà nước; (2) Thiếu trang thiết bị, dụng cụ hỗ trợ phân loại và chuyển giao chất thải sau phân loại; (3) Phương thức và mô hình tổ chức thu gom thiếu tính bền vững; (4) Thiếu các cơ sở/doanh nghiệp phân loại và tái chế; (5) Áp lực xã hội đối với việc thực hiện phân loại của cư dân chưa thực sự cao. Những hạn chế, bất cập này đang là những yếu tố cản trở việc thay đổi thói quen của hộ dân tham gia vào phân loại chất thải tại hộ gia đình.

Tài liệu tham khảo

Abas, M. A., & Wee, S. T. (2014). The issues of policy implementation on solid waste management in Malaysia. *International Journal of Conceptions on Management and Social Sciences*, 2(3), 12-17.

Cetrulo, T. B., Marques, R. C., Cetrulo, N. M., Pinto, F. S., Moreira, R. M., Mendizábal-Cortés, A. D., & Malheiros, T. F. (2018). Effectiveness of solid waste policies in developing countries: A case study in Brazil. *Journal of Cleaner Production*, 205, 179-187.

Đinh Trần Việt Hoàng, Trần Nho Quyết, Nguyễn Thị Thanh Hiền (2022). *Các yếu tố ảnh hưởng tới hành vi phân loại rác sinh hoạt rắn của người dân – AI giải pháp phân loại rác đầu nguồn*. Tạp chí khoa học và công nghệ lâm nghiệp số 2-2022.

Hoàng Hiệp (2019). Phân loại rác thải tại nguồn: Yêu cầu bức thiết - Bài 1: Từng bước tách rác tài nguyên. Truy xuất từ <https://baodanang.vn/channel/5399/201903> ngày 19/8/2022.

Hudson, B., Hunter, D., & Peckham, S. (2019). Policy failure and the policy-implementation gap: can policy support programs help?. *Policy design and practice*, 2(1), 1-14.

Minh Hùng (2022). *Cần sớm nghiên cứu ban hành hướng dẫn kỹ thuật về phân loại rác*. Cổng thông tin điện tử Quốc hội Việt Nam truy cập ngày 26/9/2022.

UBND quận Hải Châu (2019). *Kế hoạch Bảo vệ môi trường trên địa bàn quận Hải Châu năm 2020*.

UBND quận Hải Châu (2020). Báo cáo kết quả thực hiện kế hoạch kinh tế - xã hội, quốc phòng – an ninh của Phòng Tài nguyên Môi trường năm 2020.

UBND quận Hải Châu (2021). Báo cáo kết quả 02 năm thực hiện phân loại chất thải rắn sinh hoạt tại nguồn trên địa bàn quận Hải Châu (từ tháng 6/2019 đến tháng 9/2021).

UBND quận Hải Châu (2022). *Kế hoạch Bảo vệ môi trường trên địa bàn quận Hải Châu năm 2022*.

UBND thành phố Đà Nẵng (2019). Quyết định số 1577/QĐ-UBND về Ban hành Kế hoạch triển khai phân loại chất thải rắn sinh hoạt tại nguồn trên địa bàn thành phố Đà Nẵng đến năm 2025 ngày 11/4/2019.

Tang, D., Shi, L., Huang, X., Zhao, Z., Zhou, B., & Bethel, B. J. (2022). Influencing Factors on the Household-Waste-Classification Behavior of Urban Residents: A Case Study in Shanghai. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(11), 6528.